

SZTUCZNA INTELIGENCJA A WIELKI RESET

Problematyka Wielkiego Resetu łączy się z tematem sztucznej inteligencji (SI; ang. Artificial Intelligence – AI), która stanowi konieczny element zmian globalnej sytuacji cywilizacyjnej¹. Związany jest on jednak z licznymi zagrożeniami, w tym także ekonomicznymi (przede wszystkim bezrobociem ze względu na niemożliwość szybkiego przekwalifikowania się pracowników²). Występowanie tych zagrożeń bywa jednak przedmiotem wątpliwości³. Brak także zgody co do tego, które z zagrożeń są najważniejsze. Zdaniem Elona Muska sztuczna inteligencja jest groźniejsza niż głowice jądrowe⁴; również Bill Gates twierdzi, że SI stanowi zagrożenie dla ludzkości⁵. Zauważa się też zagrożenie ze strony totalitarnej manipulacji osobowością człowieka na gruncie połączenia SI z biomedycyną⁶.

SI jest już stosowana w kluczowych dziedzinach cywilizacji, a między innymi w nauce, ekonomii, polityce dotyczącej moralności (kształtowanie świadomości moralnej w cyberprzestrzeni), medycynie⁷, usługach prawnych i wymiarze sprawiedliwości; religii (zapowiada się drogą SI przemianę człowieka w „boga” – *homo deus* – oraz pojawienie się „religii Doliny Krzemowej”, „dataizmu”⁸) oraz sztuce. Formułuje się jednak przeciwstawne opinie na temat realnych sukcesów SI⁹.

¹ Por. K. Schwab, T. Malleret, *COVID-19: The Great Reset*, Forum Publishing, Geneva 2020, rozdz. 1.6, <http://reparti.free.fr/schwab2020.pdf>.

² Por. World Economic Forum, Artificial Intelligence, <https://www.weforum.org/topics/artificial-intelligence-and-robotics>; toż, Shaping the Future of Technology Governance: Artificial Intelligence and Machine Learning, <https://www.weforum.org/platforms/shaping-the-future-of-technology-governance-artificial-intelligence-and-machine-learning>. W książce *The Great Reset* przywoływane są analizy Carla Benedikta Freya i Michaela A. Osborne’a (por. C.B. Frey, M.A. Osborne, *The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?*, „Technological Forecasting and Social Change” 114(2017), s. 254-280, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0040162516302244>; por. też: Schwab, Malleret, dz. cyt., rozdz. 1.6.1.3).

³ W rezolucji Parlamentu Europejskiego z 12 lutego 2019 roku w sprawie kompleksowej europejskiej polityki przemysłowej w dziedzinie sztucznej inteligencji i robotyki twierdzi się, że automatyzacja w połączeniu ze sztuczną inteligencją zwiększy produktywność, a tym samym produkcję, oraz że podobnie jak w przypadku poprzednich rewolucji technologicznych, niektóre miejsca pracy znikną, lecz zostaną stworzone także nowe, co doprowadzi do zmiany trybu życia i charakteru pracy; podkreśla się również, że zwiększone wykorzystanie robotyki i sztucznej inteligencji powinno również zmniejszyć narażenie człowieka na szkodliwe i niebezpieczne warunki, a także przyczynić się do tworzenia większej liczby dobrej jakości i godnych miejsc pracy oraz zwiększenia wydajności. Por. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie kompleksowej europejskiej polityki przemysłowej w dziedzinie sztucznej inteligencji i robotyki (2018/2088(INI)), 1.1. Praca w erze sztucznej inteligencji i robotyki, EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52019IP0081>.

⁴ Por. *Elon Musk: Sztuczna inteligencja groźniejsza niż głowice jądrowe*, CyberDefence24, 13.03.2018, <https://cyberdefence24.pl/elon-musk-sztuczna-inteligencja-grozniejsza-niz-glowice-jadrowe>.

⁵ Por. *Gates: Rozwój sztucznej inteligencji może być zagrożeniem dla ludzkości*, Forsal.pl, 29.01.2015, <https://forsal.pl/artykuly/850474,gates-rozwoj-sztucznej-inteligencji-moze-byc-zagrozeniem-dla-ludzkosci.html>.

⁶ Por. np. Y.N. Harari, *Homo deus. Krótka historia jutra*, przeł. M. Romanek, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2018.

⁷ Por. V. Buch, I. Ahmed, M. Maruthappu, *Artificial intelligence in medicine: current trends and future possibilities*, „British Journal of General Practice” 68(2018) nr 668, s. 143-144.

⁸ Por. Harari, dz. cyt., cz. 3, rozdz. 11, „Religia danych”.

⁹ Por. J. Gryz, *Gdzie jesteś, Hal?*, „Przegląd Filozoficzny” 22(2013) nr 2(86), s. 167-184. Zdaniem autora, profesora informatyki wykładającego w Kanadzie, SI „skonsumowała [...] ogromne (prawdopodobnie największe w informatyce) fundusze badawcze. Jej zadufanie i bombastyczne obietnice z pierwszych lat istnienia z czasem ustąpiły przesadnej wręcz skromności i chęci zdegradowania dziedziny przez nazywanie jej racjonalnością obliczeniową zamiast sztuczną inteligencją” (tamże, s. 167). Por. też: C. Bartneck, C. Lütge, A. Wagner, S. Welsh, *An Introduction to Ethics in Robotics and AI*, Springer, Cham 2021.

Trwa światowy wyścig o przewagę w dziedzinie sztucznej inteligencji: USA zainwestowały w roku 2016 około 970 mln euro w jawne badania nad SI, Chiny – w ramach „Planu rozwoju sztucznej inteligencji nowej generacji”¹⁰ – zamierzają osiągnąć do roku 2030 światowe przywództwo w tym zakresie, a Unia Europejska zapowiada „zwiększanie potencjału technologicznego i przemysłowego UE oraz wdrażanie SI w całej gospodarce”¹¹. Zdaniem K. Schwaba pandemia COVID-19 spowodowała przyspieszenie stosowania technologii cyfrowych¹².

Problem definicji SI

Sztuczna inteligencja to albo badania naukowe (subdyscyplina informatyki) zmierzające do budowania systemów komputerowych (zdolnych do naśladowania inteligentnych działań ludzkich), bądź rezultat takich badań. Twórcą pojęcia sztucznej inteligencji jest John McCarthy (1955)¹³. Zwykło się odróżniać „słabą” sztuczną inteligencję od „silnej” (nieistniejącej realnie)¹⁴, mającej wykonywać takie same czynności intelektualne jak te, do których zdolny jest człowiek, a nawet mogącej wykonywać je lepiej. Pojęcie „sztucznej inteligencji” to jednak tylko metafora, ponieważ pomija specyfikę ludzkiego poznania umysłowego (czy też intelektualnego), czyli pojęciowania, sądzenia i rozumowania¹⁵. Żadnej z tych czynności nie może wykonywać maszyna. Twierdzi się powszechnie, że definicja SI sprawia ogromne problemy; funkcjonuje też wiele takich definicji. W przygotowywanym unijnym rozporządzeniu dotyczącym SI postuluje się posługiwanie niedezaktualizującą się definicją SI, a zatem definiuje się system SI jako „oprogramowanie opracowane przy użyciu co najmniej jednej spośród technik i podejść [...], które może – dla danego zestawu celów określonych przez człowieka – generować wyniki, takie jak treści, przewidywania, zalecenia lub decyzje wpływające na środowiska, z którymi wchodzi w interakcję”¹⁶.

Wśród funkcjonujących dzisiaj definicji SI wyróżnia się między innymi definicje socjologiczne, psychologiczne oraz prawne¹⁷. Pamiętać należy, że pojęcie inteligencji odnosi się przede wszystkim do człowieka jako bytu wyróżniającego się ontycznie i aksjologicznie, a

¹⁰ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Sztuczna inteligencja dla Europy*, 25.04.2018, EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52018DC0237>.

¹¹ Tamże.

¹² Por. Schwab, Malleret, dz. cyt., rozdz. 1.6.1.2. Pandemia ma przyspieszyć rewolucję cyfrową. Przykładem podawanym przez autorów jest decyzja europejskiego nadzoru bankowego zwiększająca kwotę, jaką można zapłacić za pomocą urządzeń mobilnych.

¹³ Por. J. McCarthy, M.L. Minsky, N. Rochester, C.E. Shannon, *A Proposal for the Dartmouth Summer Project on Artificial Intelligence*, „AI Magazine” 27(2006) nr 4, s. 12-14 (<https://ojs.aaai.org/index.php/aimagazine/article/download/1904/1802>).

¹⁴ „Silna AI to zdolność do faktycznego myślenia, czyli myślenia w sposób niesymulowany. Przy takim założeniu silna AI byłaby zapewne obdarzona świadomością swego istnienia”. T. Zalewski, *Rozdział I. Definicja sztucznej inteligencji*, w: *Prawo sztucznej inteligencji*, red. L. Lai, M. Świerczyński, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2020, s. 4.

¹⁵ Pierwsza krytyka nadużywania pojęcia SI jest dziełem Johna Searle’a i Huberta L. Dreyfusa (por. J. Searle, *Minds, Brains, and Programs*, „Behavioral and Brain Sciences” 3(1980) nr 3 s. 417-457; H.L. Dreyfus, *What Computers Still Can't Do: A Critique of Artificial Reason*, Harper & Row, New York 1972; por. też: Gryz, dz. cyt., s. 178-179).

¹⁶ Wniosek: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (Akt w sprawie sztucznej inteligencji) zmieniające niektóre akty ustawodawcze Unii, rozdz. „Definicje”, 21.04.21, EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>.

¹⁷ Por. Zalewski, dz. cyt., s. 1-14; por. też: A. Chłopecki, *Sztuczna inteligencja – szkice prawnicze i futurologiczne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2021.

zatem definicja SI powinna być formułowana w ramach antropologii filozoficznej, czyli nauki badającej istotę człowieka. W przedstawianej tam analizie przyjmuje się istnienie specyficznie ludzkich czynności poznawczych, dotyczących tego, co ogólne i konieczne, i różniących się od poznania zmysłowego, które dotyczy tego, co szczegółowe i niekonieczne. Człowiek wyróżnia się umysłową władzą poznawczą zwaną „intelektem”, której nie mogą posiadać zwierzęta, rośliny i rzeczy – nie można zatem określać ich działań jako „inteligentnych”, jak to czyni się w niektórych dokumentach UE¹⁸. Ponieważ jednak w świecie bytów przygodnych przejawia się intelekt Bytu Koniecznego, a rzeczy tworzone i przetwarzane przez człowieka zawierają przejawy jego czynności intelektualnych, mówimy o przejawach inteligencji w całym świecie stworzonym.

Przygotowywane regulacje prawne i kodeksy etyczne

Aktualnie gotowych jest wiele (ponad 200) kodeksów etycznych dotyczących właściwych ram wykorzystania SI (jest np. dokument Papieskiej Akademii Życia „Rome calls for AI Ethics” 2020, przygotowane zostały też analizy niektórych tych kodeksów. Mamy też szereg dokumentów formułujących standardy etyczne odnośnie do SI.

Prowadzi się prace (także w Unii Europejskiej, co zapowiedziały trzy rezolucje Parlamentu Europejskiego dotyczące SI) nad tworzeniem regulacji prawnych dotyczących posługiwania się SI. Zapowiedzi tych regulacji zgłosił między innymi Parlament Europejski w Rezolucji z dnia 16 lutego 2017 r. zawierającej zalecenia dla Komisji w sprawie przepisów prawa cywilnego dotyczących robotyki. W rezolucji tej czytamy: „Ludzkość stoi obecnie u progu ery, w której coraz bardziej zaawansowane roboty, komputery, androidy i inne wcielenia sztucznej inteligencji wydają się dawać początek nowej rewolucji przemysłowej, która prawdopodobnie nie ominie żadnej warstwy społecznej, niezmiernie ważne jest, by przepisy uwzględniały prawne i etyczne implikacje i skutki tych zmian bez hamowania innowacji”¹⁹.

Strony www

Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy, SI – Sztuczna inteligencja, <https://www.sztuczna-inteligencja.org.pl>

UNESCO, Artificial Intelligence, <https://www.unesco.org/en/artificial-intelligence>

OECD, Artificial Intelligence, <https://www.oecd.org/digital/artificial-intelligence/>

Oczekiwania Parlamentu Europejskiego wobec SI, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20201015STO89417/regulacje-ws-sztucznej-inteligencji-oczekiwania-parlamentu>

¹⁸ „Sztuczna inteligencja to (SI) zdolność maszyn do wykazywania ludzkich umiejętności, takich jak rozumowanie, uczenie się, planowanie i kreatywność”. *Sztuczna inteligencja. Co to jest i jakie ma zastosowania?*, Aktualności. Parlament Europejski, 26.04.2021, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20200827STO85804/sztuczna-inteligencja-co-to-jest-i-jakie-ma-zastosowania>.

¹⁹ *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 16 lutego 2017 r. zawierające zalecenia dla Komisji w sprawie przepisów prawa cywilnego dotyczących robotyki* (2015/2103(INL)), EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52017IP0051>. Por. Komisja Europejska, *Biała księga w sprawie sztucznej inteligencji*, Bruksela, 19.02.2020, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_pl.pdf.

Strona Komisji Europejskiej dotycząca SI, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence>

Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, Cyfryzacja KPRM, Polska Droga do Strategii AI, <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/ai>

Streszczenie planów UE wobec SI, <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/76823:akt-w-sprawie-sztucznej-inteligencji-na-co-powinni-przygotowac-sie-dostawcy-i-uzytkownicy-ai-w-zwiazku-z-nowymi-unijnymi-przepisami>

Przygotowane unijne rozporządzenie dotyczące SI: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF

B. Michałowski, współpraca: A. Przegalińska, A. Poniewierski, *Internet of Things (IOT) i Artificial Intelligence (AI) w Polsce. Jak wykorzystać rewolucję technologiczną Internetu rzeczy i sztucznej inteligencji w rozwoju Polski. Raport*, Instytut Sobieskiego, Warszawa 2018, <https://www.gov.pl/attachment/deb4d796-d58c-4ef5-8eab-7cfb944fcb36>

Polityka rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce na lata 2019-2027. Projekt dla konsultacji społecznych, Warszawa, 20.08.2019, <https://www.gov.pl/attachment/a8ea194c-d0ce-404e-a9ca-e007e9fbc93e>

M.Cz.